

11 przykazań logopedycznych

1. Kształtowanie się i funkcjonowanie narządów mowy rozpoczyna się już w życiu płodowym. Przyszła matka powinna szczególnie dbać o swoje zdrowie i dobre warunki życia, ponieważ zarodek jest szczególnie wrażliwy na wszelkie bodźce fizyczne i chemiczne, zarówno sprzyjające jak i szkodliwe. Dlatego kobieta powinna wystrzegać się wszelkich używek: alkoholu, nikotyny, narkotyków, leków i innych zagrażających substancji, ponieważ każda z nich może powodować nieodwracalne zmiany, hamując jednocześnie rozwój mowy.

2. Wypowiedzi otoczenia powinny być dźwiękowo poprawne. Dziecko uczy się przez naśladownictwo. Do dziecka mówimy powoli, dokładnie i wyraźnie, unikając spieszczeń i zdrobnień. Wymowa ta staje się dla dziecka wzorem. Jeżeli dziecko będzie miało właściwy przykład, jego mowa będzie się kształtować poprawnie pod względem słownikowym, składniowym i gramatycznym. Dlatego też, w okresie kształtowania się mowy, dziecko nie powinno mieć kontaktu z osobami, które mają wadę wymowy. Wadliwa wymowa otoczenia wywołuje i utrwała wadliwą wymowę dziecka. Na wymowę oraz opanowanie zasad poprawności językowej ujemny wpływ ma także równoczesna nauka języka obcego i ojczystego przed ukończeniem 4-5 roku życia.

3. Dziecko już od pierwszych dni życia powinno reagować na aktywność otoczenia (np. głosy, gesty) reakcjami takimi jak uśmiech, ruch ręki, poruszenie ciała, a w dalszej kolejności także wydawaniem dźwięków. Brak tych reakcji powinno wzbudzić czujność rodziców, ponieważ powodem może być osłabiony słuch. W takich sytuacjach należy skorzystać z pomocy lekarza. Nie należy lekceważyć żadnych, nawet na pozór niewinnych niedomagań uszu, ponieważ zaniedbanie może spowodować osłabienia słuchu a w konsekwencji dyslalię, a w ciężkich przypadkach także niemotę nawet tych dzieci, które już mówiły.

4. Trzeba zwrócić uwagę na reakcje dziecka wywołane aktywnością otoczenia. Jeśli do szóstego miesiąca życia dziecko jest mało ruchliwe, a przy tym nie głuży, należy te reakcje wywołać. Najlepszym sposobem jest zabawa – zachęcanie do sięgania po atrakcyjną, kolorową zabawkę z różnej odległości i różnego położenia. Dzięki temu, w miarę ćwiczeń dziecko nabiera sprawności ruchowej, a wraz z nią pojawia się głuszenie. Rozwój sprawności ruchowej w naturalny sposób przyczynia się do rozwoju mowy. Konsekwencją późnego chodzenia, samodzielnego ubierania się bardzo często jest opóźnienie mowy i różne jej zaburzenia.

5. Jeśli u dziecka narządy mowy zbudowane są niewłaściwie, występuje rozszczep warg, dziąseł lub podniebienia, zniekształcenie w budowie szczęk lub wady uzębienia, powinno się z nim udać do lekarza specjalisty (ortodonta, chirurga). Zaniedbanie w przypadku rozszczepu podniebienia prowadzi do rezonansu nosowego, a często do dyslalii, niekiedy z licznymi komplikacjami. Operacja plastyczna w dużej mierze to niebezpieczeństwo likwiduje. Jednak ważnym czynnikiem jest tutaj wiek dziecka (od dwóch do czterech lat) oraz rodzaj zniekształcenia. Nieprawidłowości uzębienia (bardzo często spowodowane przez nawyk ssania palca lub pustych smoczków) mogą wywołać dyslalię, zazwyczaj w zakresie głosek s z c dz.

6. Jeśli dziecko jest leworęczne nie należy w okresie kształtowania się mowy zmuszać go do posługiwania się prawą ręką. Między rozwojem mowy a sprawnością ręki istnieje ścisły związek. U dzieci praworęcznych ośrodki mowy zlokalizowane są w lewej półkuli mózgowej, u leworęcznych – w prawej. Naruszenie w tym okresie naturalnego rozwoju sprawności ruchowej może prowadzić do opóźnienia umiejętności mówienia, bardzo często do zaburzeń mowy, a w szczególności do jąkania.

7. Kiedy dziecko zaczyna samo coraz więcej mówić należy go uważnie słuchać i cierpliwie odpowiadać na pytania, prowadzić z nim dyskusje a nawet zadawać dodatkowe pytania rozwijające temat. Jest to bardzo ważne dla dalszego rozwoju mowy. Naturalna potrzeba mówienia będzie prowadzić do podejmowania przez dziecko prób dopasowania swojego sposobu mówienia do wymowy osób z najbliższego otoczenia, a w rezultacie do opanowania poprawnej wymowy. Obojętność i lekceważenie może spowodować, że dziecko stanie się nieufne, zamknięte w sobie, milczące.

8. Należy unikać w odniesieniu do dziecka „języka dziecięcego”, którego bardzo często używają osoby wychowujące lub opiekujące się dzieckiem. Utrudnia to przyswajanie prawidłowej wymowy i może prowadzić do występowania opóźnienia w rozwoju mowy czy nawet wad wymowy. Do dziecka trzeba mówić dużo i powoli, wyraźnie, używając krótkich zdań, o sprawach dla niego zrozumiałych.

9. Trzeba zwracać uwagę, czy kształtowanie się mowy dziecka przebiega zgodnie z normą rozwojową. Prawidłowo rozwijające się dziecko zawsze powinno żywo reagować na wypowiedzi otoczenia. W początkowych fazach reakcją powinno być działanie (np. wykonywanie poleceń, pokazywanie wymienionych przedmiotów itp.) Później powinno reagować sygnałami: najpierw niejęzykowymi, później mieszanymi (niejęzykowo – językowymi) i wreszcie językowymi. Jeżeli jednak dwie pierwsze fazy się przeciągają wskazana jest wizyta u specjalisty – logopedy.

10. Z chwilą opanowania umiejętności posługiwania się sygnałem dwuklasowym tj. zdaniem, rozpoczyna się u dziecka okres ożywionego mówienia. W czasie zabawy głośno odzwierciedla ono swoje przeżycia. Zdarza się, że pewne wyrazy wymawia przy tym nieprawidłowo. Nie należy dziecku przerywać zabawy, zmuszać do ciągłego powtarzania wyrazu w brzmieniu właściwym, zawstydzać go, a tym bardziej wyśmiewać. Może to spowodować niechęć do mówienia a nawet depresję psychiczną. U dzieci młodszych trzeba przy okazji umiejętnie powtórzyć dane słowo w poprawnej wersji. U starszych poprawiać, zwracając uwagę na właściwą formę.

11. Warto pamiętać, że naturalna skłonność do mówienia w okresie swoistej mowy dziecięcej (między 3 a 6 rokiem życia) przybiera nową postać. Dziecko trzyletnie monologuje, ale chce też rozmawiać z otoczeniem, zadaje mnóstwo pytań i oczekuje na nie odpowiedzi. U dziecka pojawia się świadomość językowa, samo zauważa pomyłki językowe i coraz częściej je poprawia. Są to bardzo ważne dla rozwoju mowy ćwiczenia językowe. Istotnym ćwiczeniem językowym jest również słuchanie bajek i opowiadań. Poprzez słuchanie lektury wzbogaca ono swój język, łatwiej się wysławia, potrafi lepiej wyrażać swoje myśli i uczucia. Otoczenie powinno cierpliwie reagować na te ćwiczenia językowe i umiejętnie wykorzystać je do pobudzenia dalszego rozwoju językowego.

12. Jeśli mimo wszystko nie udało się zapobiec powstaniu defektów mowy, nie wolno opuszczać rąk. Powstające w Polsce coraz liczniejsze poradnie logopedyczne są w stanie pomóc dziecku, o ile rodzice i wychowawcy będą z nimi jak najściślej współpracować.